

Hasan Oğuz CANLI

oguz.cnl@hotmail.com, Kahramanmaraş--Türkiye

ORCID: 0000-0001-6753-0821

Ozan EROY

Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, eroyozan@gmail.com, Malatya-Türkiye

ORCID: 0000-0002-2814-4431

KAHRAMANMARAŞ PAZARCİK ALEVİLERİNİN MÜZİK PRATİKLERİ

Özet

Bu çalışmada Anadolu'nun birçok yerinden Kahramanmaraş Pazarcık ilçesine göç eden Alevilerin müzik pratikleri incelenerek, ritüel içi uygulamalarda icra ettikleri eserlerin müzikal analizleri yapılmıştır. Bu bağlamda Alevi Kültür Dernekleri Pazarcık Şubesi Cem ritüelinde icra edilen on eser kayıt altına alınmış ve notaya aktarılmıştır. Notaya aktarılan eserler Türk Müziği nazariyat kurallarına göre incelenerek makamsal özellikleri bakımından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde; en fazla uşşak ve hüseyini makamlarının kullanıldığı, dört zamanlı usulün en çok kullanılan usul olduğu ve bunun yanında çoklu ve serbest usullerin de kullanıldığı tespit edilmiş olup çalışmanın sonunda araştırma ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş, Alevi, Makamsal Analiz.

MUSIC PRACTICES OF KAHRAMANMARAŞ PAZARCİK ALEVIS

Abstract

In this study, the musical practices of Alevis who migrated to Kahramanmaraş Pazarcık district from many parts of Anatolia were examined and musical analyzes of the works they performed in ritual practices were made. In this context, ten works performed in the Cem ritual of Alevi Cultural Associations Pazarcık Branch were recorded and notated. The works transferred to the notation were analyzed according to the rules of Turkish Music theory and analyzed in terms of their makam characteristics. As a result of the findings obtained; It has been determined that the Uşşak and Hüseyini makams are used the most, four-beat rhythm is the most used rhythm, and poly and free rhythms are also used. At the end of the study, suggestions about the research were presented.

Keywords: Kahramanmaraş, Alevi, Makam Analysis.

1. Giriş

1.1. Alevilik

“Kelime manasıyla Alevi, Hz. Ali’yi seven ve ona mensup olan kişi demektir” (Kırkinci, 2007: 2). Bu düşünceye ek olarak Alevilik, Hz. Ali’nin yolunun takip edildiği, dedelik, düşkünlük gibi felsefi yapıları içerisinde barındıran, cem adının verildiği ibadetlerde semah, deyiş, nefes ve duaz-ı imam gibi müzikal formları içinde barındıran kendine özgü bir inanç sistemidir (Doğan ve Kılınçer, 2016: 2).

Kaya'ya göre (2003: 39) Alevilik; İslam dini içerisinde var olmak ile birlikte, yaşam felsefesi olarak İslam'dan oldukça uzaktır. Buradaki temel fark, Alevi felsefesinin kendinden önce gelen kültürleri de mümkün mertebede içerisinde barındırmasıdır.

Yukarıda belirtilen tanımlara ilave olarak "Alevi" sözcüğü İslam'ın ilk zamanlarında ortaya çıkmış bir ifade değildir. Bu ifade, yüzyıllar sonrasında Ali'yi sevenlerin Anadolu'ya yayılmasından sonra ortaya çıkmış Anadolu'da oluşmuş bir kavramdır (Algül, 1996: 19).

1.2. Alevi Müziği

Anadolu Aleviliği, özünü mistisizmden alan bir müzik pratiği meydana getirmiştir. Alevilik, uygulandığı gereği dini nitelikler göstermekle birlikte önemli oranda kaynağını mistisizm ve Şamanizm'den alan öğeler bulundurmaktadır. Bununla birlikte müziğin, Alevi inanç pratiğinde hatırı sayılır bir unsur haline geldiği sonucu ortaya çıkar. Alevi inancında dinin yarattığı duygular gibi müziğin yarattığı duygular da insanın ruhundan beslenmekte ve bir bakıma yaratıcının mekânı olan kalbe hitap etmektedir (Uzun, 2013: 1).

Müzik ve ibadetin birlikteliği birçok inanç sisteminde ayrılmaz birer parçadır. Alevi kültürüne baktığımızda, sözlü eserlerin nesilden nesile müzik eşliğiyle iletildiği görülmektedir. Temeli inanca dayanan Anadolu Alevilerinin müzikal birikiminin, Türk halk müziğinde ciddi ölçüde bir yere sahip olduğu söylenebilir. (Erdoğan, 2019: 30).

Alevi inancında müzik, Alevilerin kültürel kimliklerinin kabul edilmesi, bu kimlik olgusunun güçlendirilmesi ve aynı zamanda da sürdürülebilir olmasında büyük bir role sahiptir. Alevi müziği söze dayalı, nefes, deyiş, duaz-ı imam gibi biçimlerde görülmektedir (Kaplan, 2013: 42).

Alevi toplulukları, söze dayalı biçimleri icra etmede bağlamayı bir ifade aracı olarak görürler (Keleş, 2018: 82). Bu sebeple cem törenlerinde kısa sap ve uzun sap bağlamayı kullanırlar. İcra esnasında şelpe ve tezene teknikleri tercih edilir (Demirci, 2019: 72-73).

2. Metod

Bu araştırmada Kahramanmaraş Pazarcık Alevilerinin müzik kültürleri incelenmiştir. Alevi Kültür Dernekleri Pazarcık Şubesi'nde görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler neticesinde Alevilerin cem ritüelleri kayıt altına alınmıştır. Pazarcık Alevilerinin Cem ritüellerinde en çok kullandıkları on eser Hasan Çözükçe ve Cem dedesi Ercan Kazım Özer'in icra etikleri şekilde notaya alınmış ve bu eserlerin analizleri yapılmıştır. Notaya alınan eserlerin kimlere ait oldukları saptanmış; türü, karar sesi, makamı, usulü ve seyir özelliği bakımından ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir.

2.1. Evren

Araştırmanın Evrenini; Kahramanmaraş Pazarcık Alevilerinin müzikleri oluşturmaktadır.

2.2. Örneklem

Kahramanmaraş Pazarcık Alevilerinin ritüel içi uygulamalarından ve cem ritüelinde icra edilen müziklerinin on eserinden oluşmaktadır.

3. Bulgular

Alevi Kültür Dernekleri Pazarcık Şubesinde Cem içi ritüelinde notaya alınan eserler Tablo 1'de gösterilen sıra içerisinde analiz edilmiştir.

Sıra	Eser Adı	Makam	Usul
1	Bir Kandilden Bir Kandile Atıldım	Hüseyni	4/4 Sofyan
2	Uyansın Çerağ	Uşşak	4/4 Sofyan

3	En 'El Hak Olmuşam	Hüseyini	10/8 Aksak Semai
4	Yusuf Kuyusunda	Karcıgar	4/4 Sofyan
5	Hak Bizi Mahrum Eyleme	Hüseyini	4/4 Sofyan
6	Bahçe Bizim Gül Bizdedir	Çargah	4/4 Sofyan 6/8 Yürük Semai
7	Ya Hızır Semahı	Uşşak	5/8 Türk aksağı 4/4 Sofyan 9/8 Aksak
8	Leylan Mevla'm	Hüzzam	4/4 Sofyan
9	Kerbela Ağıtı	Uşşak	4/4 Sofyan
10	Abbasın Ağıtı (Hal Böyle Böyle)	Uşşak	Serbest

Tablo 1. Alevi Kültür Dernekleri Pazarcık Şubesinde cem içi ritüelinde notaya alınan eserler

3.1. Nota Örneği 1

MEYDAN AÇMA DEYİŞİ
BİR KANDİLDEN BİR KANDİLE ATILDIM

Kaynak Kişi: Hasım ÇÖZÜKÇE Derleme Tarihi: 30.02.2020
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI
Derleyen: Hasan Oğuz CANLI

BİR KAN DİL DEN BİR KAN Dİ LE A TIL DIM HEY CAN A TIL DIM
TU RA BO LUP YER YU ZU NE SA ÇIL DIM
BİR KAN DİL DEN BİR KAN Dİ LE A TIL DIM HEY CAN A TIL DIM
TU RA BO LUP YER YU ZU NE SA ÇIL DIM BİR ZA MAN HAK İ DİM
HAK İ LE KAL DİM HAK İ LE KAL DİM
GON LUME OD DÜŞ TU DOST DOST YAN DİM DA GEL DİM

Nota 1. Bir Kandilden Bir Kandile Atıldım

Bir Kandilden Bir Kandile Atıldım isimli Şah Hata-i ye ait olan deyiş; ezgisel olarak hüseyini makamı dizisi içerisinde seyir göstermektedir. Karar la (dügah) perdesinden güçlü mi (hüseyini) perdesine uzanan çıkıcı seyir sonrasında tekrar karar (dügah) perdesine dönülerek deyişin saz bölümü bitirilir. Rast perdesi üzerinden başlayan saz bölümünde ise; Irak (fa#) ve rast (sol) perdeleri üzerinden düğah perdesine yapılan geçici kalışlar 'deyişlerin' karakteristik özelliklerine örnek olarak gösterilebilir. Muhayyer (la) perdesinden başlayan inici seyirde eviç (fa#) perdesi yerine acem (fa) perdesinin kullanılarak düğah (la) perdesinde karar verilir ve eserin söz bölümü bitirilir. Eser sofyan (4/4) usuldedir.

3.2. Nota Örneği 2

UYANSIN ÇERAĞ

Kaynak Kişi: Hasan ÇÖZÜKÇE

Dezleme Tarihi: 22.02.2020
Dezleyen: Hasan Oğuz CANLI
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI

MUMNUSLUM MEY DAN AÇ TI YA A LI YANSIN A LIAŞ KI NA U YAN SIN ÇE RAĞ

PRİM HÜNKAR HA CI BEK TA ŞI VE LI YANSIN HAK AŞ KI NA U YAN SIN ÇE RAĞ

YAN SIN HAK MU HAM MED A LI AŞ KI NA

Nota 2. Uyansın Çerağ

Uyansın Çerağ isimli Pir Sultan Abdal'a ait olan duaz-ı imam; ezgisel olarak uşşak makamı dizisi içerisinde seyir göstermektedir. Do (çargâh) perdesinden başlanan seyir inici olarak la (düğah) perdesinde sonlanır ve eserin saz bölümü bitirilir. Çargâh (do) perdesinden başlayan söz bölümünde ise, eser neva (re) ve segâh (si) perdeleri arasında inici- çıkıcı seyir özelliği göstermektedir. Seyrin uşşak makamına göre la (düğah) kararda bitmesi gerekirken, si (segâh) perdesinde asma kalış yapılarak söz bölümü sonlandırılmıştır. Eserin usulu sofyandır.

3.3.Nota Örneği 3

EN'EL HAK OLMUŞAM CEM NEFESİ

Kaynak Kişi: Hasan ÇÖZÜKÇE

Dezleme Tarihi: 22.02.2020
Dezleyen: Hasan Oğuz CANLI
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI

DA İM EN EL HAK SÖY LE RE HAKTAN ÇÜ MAN SUR OL MU ŞAM

KİM DİR BE Nİ BER DAR E DEN BU ŞEH RE MEŞ HUR OL MU ŞAM

KİB LE Sİ YİM SA DİK LA RİN MA SÜ Kİ YEM A ŞIK LA RİN

MAN SÜ Rİ YEM A ŞIK LA RİN ÇÜN BEY Tİ MA MUR OL MU ŞAM

MU SA BE NEMKİ HAK İ LE DA İM MÜ NA CAT EY LE REM

GÖN LİM TE CEL Lİ TU RU DUR A NİN İ ÇİN TUR OL MU ŞAM

Nota 3. En'el Hak Olmuşam

En'el Hak Olmuşam isimli Seyyid Nesimi'ye ait olan nefes; ezgisel olarak hüseyini makamı dizisi içerisinde seyir göstermektedir. Sol (rast) perdesinden başlayan saz bölümü mi (hüseyini) perdesine çıkıcı bir seyir izledikten sonra inici seyir ile la (düğah) perdesinde karar verilerek eserin saz bölümü sonlandırılır. Eserin söz bölümünde ise; sol (rast) perdesinden başlayan ve mi (hüseyini) perdesine kadar uzanan çıkıcı seyir, la (düğah) perdesine inici hareket gösterir ve

bu yapı eser içerisinde sıkça tekrarlanır. Tekrar eden bu seyrin ardından sol (gerdaniye) perdesinden başlayan inici seyir içerisine eviç (fa#) perdesini de katarak la (düğah) perdesinde karar verir. Eserin usulu 10/8'lik aksak semaidir.

3.4. Nota Örneği 4

DUAZ-I İMAM
YUSUF KUYUSUNDA

Kaynak Kişi: Hasan ÇÖZÜKÇE Derleme Tarihi: 22.02.2020
Derleyen: Hasan Oğuz CANLI
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI

Nota 4. Yusuf Kuyusunda

Yusuf Kuyusunda isimli Kul Himmet'e ait olan duaz-ı imam; ezgisel olarak karcıgar makamı dizisi içerisinde seyir göstermektedir. Eserin saz bölümü si (segâh) perdesinden başlayarak önce çıkıcı hareketle re (neva) perdesine seyir göstermiş, sonrasında la (düğah) perdesine geri dönüş yapılmış ve si (segâh) perdesinde asma karar yapılarak saz bölümü bitirilmiştir. Eserin söz bölümü incelendiğinde ise; si (segâh) perdesinden başlayan çıkıcı seyir dizinin muhtelif perdelerinde gezindikten sonra makam dizisinin karar sesi la (düğah) perdesi olmasına rağmen si (segâh) perdesinde bitirilmiştir. Eser Sofyan (4/4) usuldedir (bkz. nota örneği: 4).

3.5. Nota Örneği 5

HAK BİZİ MAHRUM EYLEME

Kaynak Kişi: Hasan ÇÖZÜKÇE Derleme Tarihi: 22.02.2020
Derleyen Kişi: Hasan Oğuz CANLI
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI

Nota 5. Hak Bizi Mahrum Eyleme

Hak Bizi Mahrum Eyleme isimli Pir Sultan Abdal'a ait olan tevhid; ezgisel olarak hüseyini makamı dizisi içerisinde seyir göstermektedir. Eserin saz bölümü re (neva) perdesi üzerinden başlar ve inici hareket ile la (düğah) perdesi üzerinde kalış yapılır ve söz bölümüne seyir teslim edilir. Eserin söz bölümü ise eviç (fa#) perdesinden başlar ve sol (gerdaniye) perdesine genişledikten sonra inici seyir göstererek la (düğah) perdesinde karar verir. Eser sofyan (4/4) usulündedir.

3.6.Nota Örneği 6

MİRACLAMA
Bahçe Bizim Gül Bizdedir

Kaynak Kişi: Derleme Tarihi: 22.02.2020
Derleyen Kişi: Hasan Oğuz Canlı
Notaya Alan: Hasan Oğuz Canlı

ES REFOĞLU AL HABE RI BAH ÇE BİZİZ GÜLBİZ DEDİR
ER LİK MİDİR E İYOR MAK İ RAHVOLDAN HABER SORMAK

BİZ DEMEV LÄ NİN KÜ YUZ YETMİŞİ Kİ DİL BİZ DE DİR
CENNET TE Kİ OLDURT İRMARCOĞUNA KAN SEL BİZ DE DİR

BİZDE MEV LÄ NNEKULU YUZ YETMİŞİ Kİ DİL BİZ DE DİR
Kİ Mİ SO FU Kİ Mİ HACI COM LEMİZ HAK KA DU A CI RE SU LU EKREMN TA CI A BA HIRKA ŞALBİZDİR

Yeldime (Çark)

DÜNGE CE SEY RİM İ ÇİN DE BENDEDEM A LI GÖR DÜM
E GÜLDİM Nİ YAZ DE MİN DE BENDEDEM A LI YIGÖR DÜM
BEN ŞA HİM A LI YI GÖR DÜM KAM BE Rİ DU RÜR SA ĞN DA
SA LI NİR CEN NET NET BA ĞN DA MU SA İ LE TUR DA ĞN DA
BENDEDEM A LI YIGÖR DÜM BEN ŞA HİM A LI YI GÖR DÜM
CEN NET KA Fİ SİN DA DU RAN Kİ Lİ TİN MÜ RÜ NÜ VU RAN
YE Zİ DE Kİ Lİ Cİ VU RAN BENDEDEM A LI YIGÖR DÜM
BEN ŞA HİM A LI YI GÖR DÜM ÜÇ ÇE RAĞ YA NAR Sİ ŞE DE
AS LAN LAR GİZ Lİ ME ŞE DE YE Dİ İK LİM ÇAR KÖ ŞE DE
BENDEDEM A LI YIGÖR DÜM BEN ŞA HİM A LI YI GÖR DÜM
YÜ CEDAĞ LAR COŞ KUN COŞ KUN KULHİKME TİM AŞ KA DÜŞ KÜN
COMLE ME LER LER DEN ÜS TÜN BENDEDEM A LI YIGÖR DÜM

BEN SA RİM A LI YI GÖR DÜM HUDEYRU DEY HU DEY HU DEY

BEN DE DEM A LI YI GÖR DÜM

Nota 6. Bahçe Bizim Gül Bizdedir

Bahçe Bizim Gül Bizdedir isimli Şah Hata-i Miraçlaması iki bölümden oluşur ve dizisi çargahtır. Birinci bölümde seyir buselik perdesinden başlar ve ezgisel hareketini çargah beşlisi üzerinde bulunan perdeleri gezinerek buselik perdesi üzerinde tamamlar. Bu bölüm, tekrarlı ezgisel hareketlerden oluşmakla birlikte kullanılan usul sofyandır. Eserin ikinci bölümünde usul değişir ve yürük semai (6/8) olur. Bu bölümdeki seyirde çargah (do) üzerinde nikriz beşlisinin kullanıldığı görülmektedir. Nikriz beşlisi üzerindeki seyir başta çıkıcı ve sonrasında inici olarak tekrarlar ile devam eder ve eser çargah perdesi yerine düğah perdesinde karar verir.

3.7. Nota Örneği 7

YA HIZIR SEMAHI

1

Kaynak Kişi: Hasan ÇÖZÜKÇE

Derleme Tarihi: 22.02.2020

Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI

Derleyen: Hasan Oğuz CANLI

BENİM SEV Dİ Ğİ MİN Şİ RİN SÖZ LE Rİ BÜYÜ DÜ Sİ NEM DE

NE BAĞ LAR OL DU KARDI CA YU KU NU FİL ÇEK MEZ OL DU

AZ DI ZAMAN AZ DI NE ÇAĞ LAR OL DU AZ DI ZA MAN AZ DI

NE ÇAĞ LAR OL DU YA HI ZİR YA HI ZİR NE ÇAĞ LAR OL DU

YA HIZIR YA HIZIR YA HIZIR YA HIZIR NE ÇAĞ LAR OL DU

TA LIP GEL MEZ OL DU PİR NE FE Sİ NE

PİR NE FE Sİ NE E LİN A LIP GEL MEZ OL DU YA Sİ NA

DAĞLAR SIN DI TE FE LER GÖL GE Sİ NE BÜ YÜ DÜ TE FE LER

NE DAĞ LAR OL DU YA HI ZİR YA HI ZİR NE DAĞ LAR OL DU

YA HIZIR YA HIZIR YA HIZIR YA HIZIR NE DAĞ LAR OL DU

YELDİRME (ÇARK)

KIRKLAR BİR ŞER BET İÇ Tİ LER CAN I LE BAŞ TAN GEÇ Tİ LER

CEZ BE İ AŞ KA DÜŞ TÜR LER ET Tİ LER KIRKLAR SE MA HI GOZ LE Rİ KUR RE TUL AYIN

A LI BEN HA SAN HU SE YİN İ MA MI ZEY NEL A Bİ DEN GÜ RU HU NA CI GÜ VA HI

İ MAM BA KIR İ MAM CA FER KA ZİM MU SA Rİ ZA SER VER. ŞAH TA KI BA NA KI AS KER

MU HAMMED MEH Dİ PE NA HI A TA BAH ŞEY LE LÜT FUN DAN DUR EY LE ME RAH ME TIN DEN

MAH RUM KOY MA ŞEV KA TIN DEN GE DA FEV Zİ PÜ GÜ NA HI

Nota 7. Ya Hızır Semahı

Ya Hızır Semahı isimli Pir Sultan Abdal'a ait olan deyiş üç bölümden oluşur ve makam dizisi uşşaktır. Eserin birinci bölümü (saz bölümü) seyrine do (çargâh) perdesi ile başlar. Uşşak dördlüsü üzerinde gezinen seyir fa (acemaşiran) ve sol (rast) perdesi üzerinden karar perdesine bağlanarak saz bölümü bitirilir. Bu bölümde usul 5/8'lik Türk aksağıdır. İkinci bölümde ise sofyan (4/4) usulde icra edilen eser ezgisel olarak re (neva) perdesinde yine sözsüz biçimde başlayarak inici ve çıkıcı seyirler halinde devam eder. Söz kısmı ise ağırlıklı olarak rast beşlisi içerisinde seyir gösteren ezgisel hareketlerin tekrarlarından oluşur. Üçüncü bölüm ise yeldirme (çark) kısmıdır ve aksak (9/8) usuldedir.

Bu bölüm si (segâh) perdesinden başlayan ve mi koma bemolüne kadar uzanan bir çıkıcı seyir gösterir. Eser yeldirme kısmında sona erdiği için re (neva) perdesinde karar verir.

3.8. Nota Örneği 8

LEYLAN MEVLAM
Şah Hatayi

1

Kaynak Kişi: Hasan ÇÖZÜKÇE Derleme Tarihi: 22.02.2020
Derleyen Kişi: Hasan Oğuz CANLI
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI

LEY LAN LEY LAN LEY LAN LEY LAN LEY LAN LEY LAN LEY LAN LEY LAN
MEVLAM MEVLAM MEVLAM MEVLAM MEVLAM MEVLAM MEVLAM MEVLAM MEVLAM MEVLAM
AM MAN AM MAN AM MAN AM MAN BU GÜN DOST LAR BİZ DE MEH MAN
AM MAN AM MAN AM MAN HE MI MEH MAN HE MI DE MAN SEN YAR DİM ET ŞA HI MER DAN

Nota 8. Leylan Mevlam

Leylan Mevlam isimli Şah Hata-i'ye ait olan deyiş; Klasik Türk Müziğine göre hüzzam makamı dizisinde seyredir. Bağlama çalgısının perde düzeni nedeni ile icra sırasında eser Hüzzam makamın gerçek koma değerlerini yansıtmaz. Eserin saz bölümü makamın güçlüsü re (neva) perdesi ile başlar ve birbirini tekrar eden motiflerin sonunda seyir si (buselik) perdesinde sonlandırılır. Eserin söz bölümü ise seyir, Hüzzam beşlisi içerisinde dolaşır ve zaman zaman makamın güçlü perdesi üzerinde asma kalışlar yapar. Eserin söz bölümü saz bölümünde olduğu gibi si (Buselik) perdesinde bitirilir. Eser sofyan (4/4) usulünde icra edilmiştir.

3.9. Nota Örneği 9

KARBELA AĞIDI
Şah Hatayi

1

Kaynak Kişi: Hasan ÇÖZÜKÇE Derleme Tarihi: 22.02.2020
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI
Derleyen: Hasan Oğuz CANLI

BUGÜN MA TEM GÜ NÜ GEL Dİ
AH HU SEY NİM VAH HÜ SEY NİM SE NİN DER DİN
BAĞ RİM DEL Dİ AH HU SEY NİM
VAH HÜ SEY NİM SE HIT OL MUŞ ŞA HI MER DAN ŞA HÜ
SEY NİM CAN HÜ SEY NİM

Nota 9. Kərbela Ağıdı

Kerbela Ağdı isimli Şah Hata-i'ye ait olan ağıt (mersiye); ezgisel olarak uşşak makamı dizisi içerisinde seyir göstermektedir. Eserin saz bölümünde seyir do (çargâh) perdesinden başlar, yukarıda mi (hüseyini) perdesini kullandıktan sonra la (dügah) perdesinde sonlanır. Söz bölümü ise sol (rast) peresinden başlar ve hem uşşak dörtlüsünün hem de hüseyini beşlisinin seslerini kullandıktan sonra la (dügah) perdesinde sonlanır. Eser her ne kadar uşşak makamının perdelerini kullansa da seyir özelliği bakımından hüseyini makamına daha uygun bir yapı ortaya koymaktadır. Mersiye, sofyan (4/4) usulünde icra edilmiştir.

3.10. Nota Örneği 10

ABBASIN AĞIDI
HAL BÖYLE BÖYLE

Kaynak Kişi: Ercan Kazım ÖZER

Defnele Tarih: 22.02.2020
Defneyen: Hasan Oğuz CANLI
Notaya Alan: Hasan Oğuz CANLI

ÇÖL YA ZI DA E KİL MİŞ BİR KA RA DU MAN
DU MA NİN İ ÇİN DE İ MAM GO RÜ NÜR
AH AB BAS AT ÜS TÜN DE VER Mİ YOR A MAN
YE Zİ DİN AS KE Rİ YA MAN YÜ RÜ NÜR
HAL BÖY LE BÖY LE VAR Pİ RE SÖY LE
Pİ RİM MEC NÜN OL MUŞ BEN O LAM LEY LA BEN O LAM LEY LA
PİR DE BE NİM Gİ Bİ YA NAR Mİ BÖY LE

Nota 10. Abbas'ın Ağdı

Abbas'ın Ağdı (Hal Böyle Böyle) isimli sözleri yedi ulu ozana ait olmayan bu ağıt (mersiye); ezgisel olarak uşşak makamı dizisi içerisinde seyir göstermektedir. Cem ritüeli sırasında dede tarafından seslendirilir. Farklı bölgelerde çok rastlanmayan bu ağıt usulsüz bir şekilde serbest okunur. Ezgisel olarak si (segâh) perdesinden başlayan eser çıkıcı seyir göstererek mi (hüseyini) perdesine kadar ulaşır neva perdesinde uzun kalışlar yapar. Gerdaniye perdesinden başlayan inici seyir içerisinde bir eviç (fa#) geçkisi kullanılır ve ağıt la (dügah) perdesinde sonlandırılır. Eser aynı zamanda Erdal Erzincan'ın 2005 yılında yaptığı bir müzik albümünde de yer almaktadır (bkz. nota örneği: 10).

4. Sonuç

Bu çalışmada Alevi Kültür Dernekleri Pazarcık Şubesi Cem içi ritüelinde en çok icra edilen on eser incelenmiştir. Türk Müziği nazariyat sistemine göre gerçekleştirilen değerlendirmeler doğrultusunda:

- En fazla uşşak makamının, ikinci olarak ise hüseyini makamının kullanıldığı,
- Eserlerde ağırlık olarak hüseyini beşlisi ile uşşak dörtlüsün kullanıldığı,
- Sofyan usulünün en fazla kullanılan usul olduğu,
- Üç eserde birden çok usul kullanıldığı,
- Bir eserde ise serbest usul kullanıldığı sonuçlarına varılmıştır.

Kahramanmaraş'ta bulunan farklı Cem evlerinde de benzer şekilde alan araştırılması yapılarak Alevi müzik pratiklerinin incelenmesi ve elde edilen bulguların bu araştırma ile kıyaslanması, Alevi müziklerinin ve cem ritüelinin

uygulanışında Kahramanmaraş'ta bulunan tüm cem evlerinin incelenerek bir Alevi müziği repertuarının oluşturulması, bu çalışmanın bulgularını oluşturan on eserin farklı bölgelerdeki cem evlerinde kullanılıp kullanılmadığının araştırılarak icra benzerliklerinin ve farklarının ortaya konulması önerilir.

Kaynakça

Algül, R. (1996). *Aleviliđin Sosyal Mücadeledeki Yeri*, İstanbul, Pencere Yayınları.

Doğan, D. K., ve Kılınçer, Z. (2016). Malatya İmam Zeynel Abidin Türbesi Alevi Cemleri ve Müzik. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt 6, Sayı 14, ss.1-13.

Demirci, Ç. (2019). “Bir Kimlik Göstergesi Olarak Alevi Müziği ve Popülerleşmesi” Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Erdoğan, A. (2019). “Anadolu Aleviliđinde Ritüel ve Müzik Birlikteliği, Yukarıemirler Köyü Musahiplik Cemi Örneği”, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kaplan, A. (2013). *Kültürel Müzikoloji*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.

Kaya, H. (2003). *Bir Başka Gözle Alevilik Kızılbaşlık*, İstanbul, Senfoni Yayınları.

Keleş, Ali. (2018). “Bağlama Eğitiminde Kültürel Kimliđin Temsili, Şahkulu Sultan Dergâhı Örneği”, *Alternatif Politika*, Cilt 10, Sayı 1, ss.73-90.

Kırkinci, M. (2007). *Alevilik Nedir*. İstanbul. Zafer Basın Yayın Ve Turizm ve Bilgi. Ürünleri San. Tic. Ltd. Şti.

Uzun, N. B. (2013). “Müzik İbadet İlişkisi Bağlamında Cem Ritüelleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kaynak Kişiler

Hasan Çözükçe

Ercan Kazım Özer

Not: Bu çalışma, 2021 yılında İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı'nda tamamlanmış olan “Kahramanmaraş Pazarcık Alevilerinin Müzik Pratikleri” başlıklı yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşturulmuştur.